En banebrydende gårdejer og sparekassedirektør

I. M. Lauridsen som var én af pionererne, der skaffede lys over det vestjyske land fra kraftværket Karlsgårde ved Sig

Af J. Gantzel Lauridsen

Krigen er brudt ud!

Meddelelsen blev givet af en piccolo på Palads Hotel i Esbjerg. Tidspunktet var den 2. august 1914 om eftermiddagen. Modtagerne af meddelelsen var et udvalg, der arbejdede på at få oprettet et vekselstrøms elværk i Karlsgårde ved Sig, hvor der var gode betingelser for at anvende vandkraft til drift af værket. Rådgiver var civilingeniør J.Th. Arnfred, som var lærer på Askov Udvidede Højskole, og som senere blev skolens forstander. Et af udvalgsmedlemmerne var min far, kaldet I.M. Lauridsen.



Line Lauridsen – malet af Eigil Hansen, som var en ofte benyttet kunstner på Landsbladet. Foto: Ib Glaser.



I. M. Lauridsen – malet af Eigil Hansen, som var en ofte benyttet kunstner på Landsbladet. Foto: Ib Glaser.

El-interessen vakt på Askov

Allerede da han gik i skole, blev han sat til at hjælpe med arbejdet i landbruget, hvilket dengang var meget almindelig. Far blev født i 1879, og han oplevede som dreng Estrups provisorier, hvilket førte til, at han valgte at tilslutte sig Venstre, da han nåede moden alder, og i pagt hermed tog han som 23-årig på Askov. Her lærte han Arnfred at kende og blev straks lydhør overfor talen om elektricitet, som Arnfred forstod at tale om på jævn folkelig vis. Arnfred var sammen med højskolegerningen assistent hos akademikeren la'Cour, der ved hjælp af en forsøgsmølle, få skridt fra højskolen, foretog forsøg med vekselstrøm, og blandt andet fik højskolen forsynet med lys.

Alt dette optog far meget, og da han havde udbygget sin uddannelse med et ophold på Ladelund Landbrugsskole, og med et virke som kontrolassistent på Nordfyn, overtog han i 1906 sin slægtsgård. I kraft af sit kendskab til Arnfred, varede det ikke længe, inden han kom ind i arbejdet for strøm til landbruget. Han valgtes ind i det forberedende udvalg, og man var langt fremme, da den første verdenskrig brød ud i 1914.



»Lundbækgård« – akvarel, malet af min fætter, maleren Eckardt Johnsen, (medlem af Koloristerne). Foto: Ib Glaser.

Lys over landet i 1921

Da Danmark ikke blev inddraget i krigen, kunne man dog allerede i 1916 genoptage arbejdet, og i eftersommeren 1918 kunne man indvie »Karlsgårde« og gå igang med at udbygge el-linier til alle dele af det sydvestjyske område.

Værket blev opbygget på andelsbasis og fik navnet »Sydvestjyllands Andels Elektricitets Forsyning«, forkortet til SAEF. Far blev indvalgt i bestyrelsen og blev næstformand – en post han beklædte i mere end 40 år. Da SAEF omkring midten af tyverne indgik en samarbejdsaftale med Esbjerg bys kommunale elektricitetsforsyning, fik far også sæde i den fælles bestyrelse. Samarbejdets fællesskab kom til at hedde »Sydvestjyllands forenede Elektricitetsværker«, forkortet SFE. Faktisk var selskabet forløberen for Vestkraft. Man forestod i 1939-40 opførelsen af dampcentralen i Esbjerg, der leverede sit spildevand til et fjernvarmenet til hele den indre by i Esbjerg, der således blev én af de første byer med fjernvarme, hvilket man, ikke mindst under den tyske besættelse, var meget glade for.

Men tilbage til Karlsgårde. I foråret 1921 var man nået så langt, at andelshavere i Bramming og Gørding sogne kunne forsynes. På »Lundbækgård« blev lyset tændt, og kraftmaskinerne taget i brug den 4. juni 1921. Det skete under stor festivitas. De to stationsbyer, der begge havde et jævnstrømsværk, kom ikke med, for det ønskede man ikke. I begyndelsen af 1950erne kom man dog med, hvilket betød, at man gik over til vekselstrøm, det skabte grobund for en industriel udvikling. Det blev ikke mindst tilfældet i Bramming.

Sparekasse og mergelforsyning

På et andet felt var tyverne skelsættende for far. Han blev sidst i juli 1920 valgt til at være daglig leder af Gørding Sparekasse. Også denne post beklædte han i mere end 40 år. Helt præcist til 1963, da han blev 84, og overlod til yngre kræfter at føre sparekassen videre. Han havde den glæde, at være med til at fejre sparekassens 75 års jubilæum i 1962. Ved jubilæumsfesten, der fandt sted på Hotel Gørding, lød der mange anerkendende ord til ham fra forskellige sider – ikke mindst fra udenbys kolleger, der havde valgt ham ind i repræsentskabet for Danmarks Sparekasseforening.

Mange andre offentlige opgaver tog far sig af. Han var medlem af Gørding sogneråd i flere perioder, heraf i to år fra 1931 til 1933 som sognerådsformand. Far var også medstifter af »Vestjyllands Mergelforsyning« hvis opgave var at skaffe kalk og mergel fra lejrene – fortrinsvis i Nordjylland, til de magre vestjyske jorder. I mange år var far næstformand for denne betydningsfulde og vigtige organisation for landbruget. Organisationen fik et ret så pænt statstilskud, men i 1948 var de i fare, fordi landbrugets daværende præsident H. Pindstrup ønskede gennemført en konsulentordning for landbruget. Det fik mer-

gelforsyningens formand J. Jespersen fra Gødstrup ved Herning, kasseren Trier Høj fra Vostrup ved Skjern og min far til at henvende sig til finansudvalget. Selvfølgelig rejste man til København. Tilfældet ville, at jeg i kraft af mit arbejde, var i København på samme tid. Trekløveret havde sat mig stævne i »Snapstinget« ved middagstid, og da jeg kom, spurgte jeg om, hvad resultatet var blevet. »Ikke noget endnu«, sagde de, »men vi har talt med en række medlemmer af finansudvalget« – og så remsede de op. »Kære venner«, sagde jeg, »det er jo udelukkende venstrefolk, I har haft fat på; men de har ikke nogen indflydelse. Nej, I skal have fat på Bertel Dahlgård. Han har den udslagsgivende stemme!«. »Kan du skaffe forbindelse til ham?« spurgte formanden. »Det mener jeg«, var mit svar, og jeg fik udvirket et møde hos Dahlgård kl. 15.00. »Du skal med til mødet«, sagde formanden. Det blev en oplevelse. – De fortalte alt om, hvor stor betydning statstilskuddet havde for landbruget. Så sagde Dahlgård: » Jeg har med stor interesse hørt på d'herrer. Jeg håber, jeg kan hjælpe; men jeg lover ikke noget – for jeg lover aldrig noget«. Englen, der var gået gennem lokalet, blev noget afbleget, men det vigtigste var, at Dahlgårds udslagsgivende stemme i finansudvalget var for at give statstilskuddet – så det var da en udbytterig rejse til København.

Mor vikar

Far havde, på grund af sine tillidserhverv, ikke så få rejser – fortrinsvis i Jylland, men da også til hovedstaden. Det betød, at han ofte måtte have en vikar på sit job i sparekassen.

Det forstod sparekassetilsynet, og man gav derfor min mor, Line Lauridsen, tilladelse til at vikariere. Mors uddannelse var i orden. Hun var uddannet lærerinde, og det gav ingen problemer. Iøvrigt havde mor også beklædt flere offentlige tillidserhverv. Således var hun i flere perioder medlem af menighedsrådet, valgt på den grundtvigske liste, ligesom hun var medstifter af sognets husholdningsforening, og var medlem af »Kvindernes internationale liga for fred og Frihed« – så også hun var et kendt ansigt i sognet.

Vi børn – vi var tre. En datter og to sønner, af hvilke jeg er den ene.

Vi skylder vort barndomshjem meget, og det har vi alle været taknemlige for. Jeg har på den baggrund været glad for at skrive disse linier. Jeg håber, de vil indgå som et led i vort sogns historie. På forhånd tak for det!

J. Ganzel Lauridsen, f. 1922 på Lundbækgård i Aike ved Gørding. Journalist, ansvarshavende redaktør og pressesekretær. Adr.: Trægården 4, Roskilde.